УДК 347.633.03

В.П. Базов,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ СПОРІВ ПРО ВІДМОВУ ЦЕНТРАЛЬНОЮ ВИБОРЧОЮ КОМІСІЄЮ УКРАЇНИ В РЕЄСТРАЦІЇ КАНДИДАТА (КАНДИДАТІВ) У ДЕПУТАТИ

У статті досліджуються деякі правові проблеми вирішення адміністративними судами спорів про відмову Центральною виборчою комісією України в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати. На підставі здійсненого аналізу цього питання надано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України та судової практики.

Ключові слова: *конституція, парламент, вибори народних депутатів, центральна виборча комісія, адміністративний суд.*

В статье исследуются некоторые правовые проблемы решения административными судами споров об отказе Центральной избирательной ккомиссией Украины в регистрации кандидата (кандидатов) в депутаты. На основании осуществленного анализа этого вопроса даны предложения по совершенствованию действующего законодательства Украины и судебной практики.

Ключевые слова: *конституция, парламент, выборы народных депутатов, центральная избирательная комиссия, административный суд.*

Paper studies several legal problems of the arrangements of administrative corts about the refusal of the Central Election Comission of Ukraine about the registration of a candidate (candidates) for deputies. On the basis of the carried out analysis of this issue several suggestions for the improvement of the current Ukrainian legislation and judicial practice are given.

Keywords: *Constitution, parliament, elections of people's deputies, the Central election Commission, administrative court.*

Найважливішими серед політичних прав громадян є виборчі права, адже безпосередньо через їх практичну реалізацію втілюються в життя демократичні принципи суспільного життя, народовладдя. Свідченням цього стали і позачергові вибори народних депутатів України, що відбулись 26 жовтня 2014 року. Це важливий крок у намаганнях України провести "перезавантаження" влади відповідно до міжнародних стандартів.

Як відомо, передвиборні програми більшості кандидатів на пост Президента України містили пункти щодо необхідності проведення у 2014 році позачергових парламентських виборів. Так, зокрема, в передвиборній програмі кандидата на пост Президента України Петра Порошенка було зазначено, що ним буде докладено "всіх зусиль у рамках своїх конституційних повноважень, щоб до кінця 2014 року відбулися дострокові парламентські вибори".

Ідею позачергових парламентських виборів в Україні було підтримано й європейськими інституціями. Зокрема, 17 квітня 2014 року Європарламент прийняв резолюцію, у якій 437 депутатів (проти – 49) виступили за доцільність проведення позачергових виборів до Верховної Ради України у 2014 році.

Слід зазначити, що проведення позачергових парламентських виборів є нормальною практикою для деяких європейських держав, конституції яких чітко регламентують процедуру дострокового припинення повноважень національного законодавчого органу. Зокрема, стаття 12 Конституції Французької Республіки закріплює процедуру розпуску Національних зборів Президентом Франції, стаття 98 Конституції Польщі регламентує процедуру скорочення Президентом Польщі строків повноважень Сейму та Сенату цієї республіки.

В Україні відповідно до статті 90 Конституції України право достроково припинити повноваження парламенту – Верховної Ради України отримав новообраний Президент України після вступу на пост. Виконуючий обов'язки Президента України з урахуванням вимог статті 112 Конституції України не міг припинити повноваження Верховної Ради України та призначити позачергові вибори до неї. Варто зауважити, що відповідно до статті 3 Закону України "Про відновлення дії окремих положень Конституції України" чергові вибори до Верховної Ради України мали б відбутися в останню неділю жовтня 2017 року.

Після вступу на пост Президента України П.А. Порошенко отримав право достроково припинити повноваження Верховної Ради України в разі, якщо:

1) протягом одного місяця у Верховній Раді України не буде сформовано коаліції депутатських фракцій відповідно до статті 83 Конституції України;

2) протягом шістдесяти днів після відставки Кабінету Міністрів України не буде сформовано персональний склад Кабінету Міністрів України;

3) протягом тридцяти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 17 вересня 2008 року № 16-рп/2008 (справа про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України), коаліція депутатських фракцій – це сформоване на встановлених Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України засадах об'єднання за результатами виборів кількох депутатських фракцій, кількість народних депутатів України в яких становить більшість від конституційного складу Верховної Ради України (не менш ніж 226 народних депутатів), які (депутатські фракції) на основі узгодження політичних позицій погодились на спільну парламентську діяльність. Відповідно до підпункту 3.3 мотивувальної частини цього Рішення Конституційного Суду України підставами припинення діяльності коаліції депутатських фракцій є, зокрема, зменшення чисельного складу коаліції депутатських фракцій до кількості народних депутатів, меншої ніж визначено Конституцією України (226 парламентарів), шляхом виходу із неї однієї або кількох депутатських фракцій (народних депутатів). Після відновлення в Україні парламентсько-президентської форми правління в парламенті VII скликання було сформовано коаліцію депутатських фракцій "Європейський вибір", до складу якої входило 250 народних депутатів (фракції "Батьківщина", "Удар Віталія Кличка", "Свобода", депутати групи "Економічний розвиток" і "Суверенна європейська Україна" та народні депутати України).

Вихід зі складу коаліції 24 липня 2014 року депутатських фракцій "Удар Віталія Кличка" і "Свобода" створив необхідні конституційні передумови для дострокового припинення повноважень Верховної Ради України та обрання її нового складу.

Керуючись частиною другою статті 77, частинами шостою та сьомою статті 83, пунктом 1 частини другої статті 90 Конституції України та відповідно до пунктів 7 і 8 частини першої статті 106 Конституції України Президент України П.О. Порошенко видав Указ від 27 серпня 2014 року № 690/2014 "Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів", що спричинило дострокове припинення повноважень Верховної Ради

України сьомого скликання. Відповідно до цього Указу позачергові вибори до Верховної Ради України були призначені на 26 жовтня 2014 року.

Складна політична ситуація в державі вплинула на правове врегулювання виборчого процесу, підготовку до виборів та передвиборчу кампанію кандидатів. Вона також унеможливила проведення голосування в Автономній Республіці Крим, місті Севастополі та в більшості округів, утворених у Донецькій та Луганській областях.

Незважаючи на це, вибори народних депутатів до Верховної Ради України відбулися у визначений день – 26 жовтня 2014 року. Таким чином, в Україні було забезпечено реалізацію найважливіших серед політичних прав громадян, якими є виборчі права, адже безпосередньо через їх практичну реалізацію втілюється в життя проголошений Конституцією України принцип народовладдя, коли кожен має нагоду своєю власною волею вплинути на процес формування органів державної чи місцевої влади або ж, обійнявши певну виборну посаду, безпосередньо взяти участь в управлінні державою чи місцевою громадою. Були реалізовані активні та пасивні виборчі права громадян України, які закріплені в статті 38 Конституції України, відповідно до частини першої якої громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування[1].

Основу правового регулювання підготовки та проведення позачергових виборів до Верховної Ради України 2014 року становлять Конституція України, Закон України від 30 червня 2004 року № 1932-IV "Про Центральну виборчу комісію" (далі також – Закон про ЦВК), Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V "Про Державний реєстр виборців" у редакції Закону від 21 вересня 2010 року № 2536-VI (далі – Закон про Державний реєстр виборців), Закон України від 11 грудня 2003 року № 1382-IV "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" (далі – Закон про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні), а також спеціальне виборче законодавство, а саме: Закон України від 17 листопада 2011 року № 4061-VI "Про вибори народних депутатів України" (далі – Закон про вибори народних депутатів), інші закони та прийняті відповідно до них акти законодавства та постанови ЦВК. Також 15 квітня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 1207-VII "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" (далі – Закон про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України), яким визнано території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя тимчасово окупованими. Відповідно до частини першої статті 8 цього Закону під час проведення виборів народних депутатів України голосування громадян України на тимчасово окупованій території не організовується і не проводиться, а відповідно до частини другої цієї статті громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території, створюються умови для вільного волевиявлення під час виборів народних депутатів України на іншій території України.

Необхідно зазначити, що конституційно-правова база, що регулює проведення виборів народних депутатів України, зазнала певних змін протягом 2012–2014 років. 21 лютого 2014 року Верховна Рада України прийняла закон про відновлення дії окремих положень Конституції України, які були вперше передбачені змінами до Конституції 2004 року та у 2010 році були визнані Конституційним Судом України неконституційними з огляду на недотримання процедури їх внесення[1].

[1] Конституція України (із змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Після прийняття цього закону Верховна Рада України прийняла рішення про дію Конституції зі змінами 2004 року, заявленою метою якого було відновлення конституційного порядку. Крім цього, були внесені зміни до Закону України від 17 листопада 2011 року № 4061-VI "Про вибори народних депутатів України", Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) та Кримінального кодексу України. Разом з цим, формування нового складу Верховної Ради України відбулося за старим виборчим законодавством, зокрема, так і не був прийнятий Виборчий Кодекс України. Тому вибори народних депутатів відбулися за змішаною системою.

Зміни до виборчого законодавства юристи та експерти громадських організацій оцінили головним чином позитивно та як такі, що необхідні, хоч і були ухвалені в стислі строки та з мінімальним публічним обговоренням. За оцінками Міжнародної місії зі спостереження за виборами, законодавча база в Україні загалом є достатньою для проведення демократичних виборів. Нещодавні зміни, внесені до законодавства, врахували деякі попередні рекомендації ОБСЄ/БДІПЛ та Європейської комісії "За демократію через право" (Венеціанська комісія), але вони не вирішили низки питань, зокрема тих, що стосувалися певних вимог до кандидатів, які суперечать зобов'язанням перед ОБСЄ та Радою Європи, а також міжнародним стандартам. Незважаючи на спроби та запит громадськості, Верховна Рада України поточного скликання не провела поглибленої реформи виборчого законодавства[2].

Протягом 2012–2014 років Закон України "Про вибори народних депутатів України" зазнав певних змін. Так, Законом України від 21 листопада 2013 року № 709-VII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань проведення виборів" до цього Закону було внесено велику кількість змін та доповнень, зокрема, в новій редакції було викладено частину третю статті 60 "3. Помилки та неточності, виявлені в поданих кандидатами на реєстрацію документах, підлягають виправленню і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата в депутати". Надаючи оцінку виборчому законодавству, а також діяльності ЦВК та судової гілки влади, зазначена Міжнародна місія відзначила певні позитивні зрушення під час розгляду спорів та скарг, пов'язаних із виборчим процесом. Разом з цим ця Місія зазначає, що законодавча база залишається фрагментарною та у багатьох питаннях нечіткою. **Проблема нечіткості положень законодавства погіршувалася внаслідок неоднакового застосування певних його положень ЦВК та судами, що призвело до створення нерівних умов для сторін спору.** До дня голосування до ЦВК надійшла велика кількість скарг. Більшість скарг, поданих до ЦВК, розглядались в індивідуальному порядку окремими членами, а не комісією в цілому, що вплинуло на прозорість та колегіальність процесу. До того ж ЦВК використовувала занадто формалістичний підхід, відхиляючи багато скарг з огляду на незначні недоліки. **Не було уніфікованого підходу й при вирішенні виборчих справ судами вищого рівня**[3].

---

[1] Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20-р/2010 (справа №1-45.2010).

[2] Позачергові вибори народних депутатів України, 25 травня 2014 року. Заява про попередні висновки та результати ОБСЄ/БДІПЛ Міжнародна місія зі спостереження за виборами, Київ, 27 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osce.org/uk/odihr/elections/ukraine/120961?download=true.

[3] Позачергові вибори народних депутатів України, 25 травня 2014 року. Заява про попередні висновки та результати ОБСЄ/БДІПЛ Міжнародна місія зі спостереження за виборами, Київ, 27 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osce.org/uk/odihr/elections/ukraine/120961?download=true.

Закон України "Про вибори народних депутатів України" визначає механізм реєстрації та відмови в реєстрації кандидатів в народні депутати. Так, відповідно до частини першої статті 60 зазначеного Закону Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації кандидатів у народні депутати в разі: 1) порушення вимог частин четвертої, п'ятої статті 52 цього Закону; 2) відсутності документів, зазначених у частині першій статті 54 чи частинах першій або другій статті 55 цього Закону; 3) припинення громадянства України кандидата в депутати; 4) вибуття особи, висунутої кандидатом у депутати, за межі України для проживання чи з метою отримання політичного притулку; 5) визнання особи, висунутої кандидатом у депутати, недієздатною; 6) набрання щодо особи, висунутої кандидатом у депутати, законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину; 7) виявлення обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом відповідно до статті 9 цього Закону. Зазначений перелік випадків, коли ЦВК відмовляє в реєстрації кандидатів у народні депутати, є вичерпним. При цьому частина друга статті 60 Закону про вибори народних депутатів визначає імперативну норму, згідно з якою рішення про відмову в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати повинно містити вичерпні підстави відмови. У цьому разі копія такого рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику партії або кандидату в депутати, який балотується в одномандатному окрузі. Висування кандидатів в депутати тривало з 28 серпня до 25 вересня 2014 року. ЦВК повинна була прийняти рішення щодо більш ніж 7 тис. заяв на реєстрацію протягом п'яти днів після отримання відповідного подання. Всього було зареєстровано 6 684 кандидати; з 128 кандидатів у виборчих списках 29 партій, та 3 556 в мажоритарних округах, з яких 1 405 балотувалися за партійними списками та 2 151 – у порядку самовисування.

У Заяві Міжнародної місії зі спостереження за виборами про попередні висновки та результати від 27 жовтня 2014 року зазначається, що процес реєстрації був у цілому всеохоплюючий та надавав виборцям можливість обирати з великої кількості партій та кандидатів. Водночас на нього вплинула відмова в реєстрації 640 кандидатам з формальних підстав, що **можна вважати порушенням закону про вибори**. Хоча майже всі постанови про реєстрацію кандидатів приймались одноголосно, підхід окремих членів ЦВК до цього був не завжди однозначний. Деякі рішення ЦВК були оскаржені в Київському апеляційному адміністративному суді або у Вищому адміністративному суді України; загалом 49 кандидатів були зрештою зареєстровані на підставі судових рішень[1].

Аналіз судової практики свідчить про відсутність єдиних підходів адміністративних судів при застосуванні адміністративними судами положень статті 60 закону про вибори народних депутатів. Так, до Вищого адміністративного суду України як суду апеляційної інстанції при здійсненні судочинства у справах, пов'язаних із позачерговими виборами народних депутатів України, у період 28 серпня – 11 листопада 2014 року щодо висування та реєстрації кандидатів надійшло 224 апеляційні скарги, з яких – 8 залишено без розгляду, у 216 – було відкрито апеляційне провадження. Усього було розглянуто 200 справ. За результатами апеляційного розгляду 120 справ – залишено без змін, у 7 справах – змінено судове рішення, у 68 справах – судове рішення скасовано, у 1 справі – прийняте інше рішення[2].

[1] Позачергові вибори народних депутатів України, 25 травня 2014 року. Заява про попередні висновки та результати ОБСЄ/БДІПЛ Міжнародна місія зі спостереження за виборами, Київ, 27 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osce.org/uk/odihr/elections/ukraine/120961?download=true.

[2] Інформація щодо здійснення судочинства Вищим адміністративним судом України як судом апеляційної інстанції у справах, пов'язаних із позачерговими виборами народних депутатів України, у період 28 серпня – 11 листопада 2014 року, Київ, ВАСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu .gov.ua.

Забезпеченню єдності судової практики не сприяє перш за все якість виборчого законодавства. Цілком справедливо на це звертає увагу і Міжнародна місія зі спостереження за виборами, яка зазначає, що Верховна Рада України поточного скликання не провела поглибленої реформи виборчого законодавства. Внесені зміни не вирішили низки проблемних питань, про які ОБСЄ/БДІПЛ та Венеціанською комісією зазначалося раніше[1].

Так, відповідно до пункту 2 частини першої статті 60 Закону України "Про вибори народних депутатів України" ЦВК відмовляє в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати в разі відсутності документів, зазначених у частині першій статті 54 чи частинах першій або другій статті 55 зазначеного закону. Встановлюючи перелік документів та обов'язкові вимоги, котрим вони повинні відповідати, як умови для реєстрації особи кандидатом у депутати, який балотується в одномандатному окрузі в порядку самовисування (частина друга статті 55), Закон про вибори народних депутатів не встановлює, якими повинні бути дії ЦВК, якщо ці документи не відповідають встановленим вимогам, передбачаючи повноваження ЦВК на відмову в прийнятті документів, про які йдеться, тільки у випадку, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених частиною другою статті 59 цього Закону (частина п'ята статті 55 цього Закону).

Важливими є положення частини третьої статті 60 Закону про вибори народних депутатів, де законодавець, допускаючи можливість невідповідності обов'язкових для реєстрації кандидатом у депутати документів, встановленим цим Законом вимогам, робить застереження, що **помилки і неточності, виявлені в поданих кандидатами на реєстрацію документах, підлягають виправленню і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата в депутати.**

Це положення кореспондується з положеннями пункту 24 Копенгагенського документу ОБСЄ 1990 року, де зазначається, що "будь−яке обмеження прав та свобод у демократичному суспільстві повинно бути пов'язане з однією з цілей відповідного закону та бути суворо співрозмірним меті цього закону." Про це йдеться також і в Кодексі належної практики у виборчих справах Європейської комісії Ради Європи "За демократію через право" (Венеціанської комісії)[2].

Положення частини третьої статті 60 закону про вибори народних депутатів випливають з вимог конституційного принципу верховенства права та частини першої статті 38 Конституції України, де закріплено, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Право обирати і право бути обраним закріплено в статті 3 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі − Конвенція). Положення цієї статті Європейським Судом з прав людини визнані такими, що закріплюють основоположний принцип ефективної політичної демократії, а відтак, ця стаття має першочергове значення в конвенційній системі (рішення Європейського Суду з прав людини у справі "Метью-Моен і Клерфайт проти Бельгії" від 02 березня 1987 року).

Відповідно до частини першої статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі − КАС України) завданням адміністративного судочинства є захист

[1] Позачергові вибори народних депутатів України, 25 травня 2014 року. Заява про попередні висновки та результати ОБСЄ/БДІПЛ Міжнародна місія зі спостереження за виборами, Київ, 27 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://www.osce.org/uk/odihr/elections/ukraine/120961?download=true.

[2] [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://www.venice.coe. int =CDL−AD (2002) 023, пункт I.1.1.1.d.

прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ. Частинами першою та другою статті 8 цього кодексу встановлено, що суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, **людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.** Визнання і дія в Україні принципу верховенства права закріплені на рівні конституційного положення (частина перша статті 8 Конституції України). Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини[1].

Європейський суд з прав людини при розгляді таких справ зазначає, що слід обов'язково з'ясувати, чи рішення про відсторонення кандидата від участі у виборах має законну мету та чи було воно пропорційне цій меті, враховуючи, що надання кандидатом інформації про себе має на меті надати виборцям можливість зробити обґрунтований вибір з врахуванням його професійного досвіду, освіти, участі в громадському та політичному житті суспільства. При цьому **Європейський суд наголошує, що інформація, подання якої вимагається, має бути суттєвою і що під критерій "несвавільного застосування законодавства", яким встановлені обмеження щодо реалізації права бути обраним, не підпадає випадок, коли з боку кандидата, який не подав інформацію, яка згідно із внутрішнім законодавством держави є обов'язковою, відсутня недобросовісність або намір ввести виборців в оману.**

У рішенні від 19 липня 2007 року у справі "Краснов і Скуратов проти Російської Федерації" ЄСПЛ, вказавши на важливість права обирати і бути обраним, не заперечив, що ці права, разом з тим, не є абсолютними. **Внутрішньодержавні правові системи можуть містити певні обмеження, але ці обмеження не можуть бути такими, щоб порушити саму суть цих прав і зробити їх неефективними.** У цьому рішенні Європейський суд з посиланням на рішення від 11 січня 2007 року у справі "Російська консервативна партія підприємців і інших проти Російської Федерації", від 09 квітня 2002 року у справі "Подколзіна проти Латвії", від 19 жовтня 2004 року у справі "Мельниченко проти України" зазначив, що право брати участь у виборах як кандидат, яке гарантоване статтею 3 Протоколу № 1 до Конвенції і яке міститься в концепції дійсно демократичного режиму, буде ілюзорним, якщо людину можна в будь-який момент позбавити цього права. Хоча держава і має свободу встановлювати абстрактно умови для участі кандидата у виборах, принцип ефективності права вимагає, щоб висновок про недотримання кандидатом на вибори цих умов відповідав ряду критеріїв, вироблених для **попередження прийняття свавільних рішень**.

Аналіз виборчого законодавства засвідчує, що його суперечливість простежується і в тому, що законодавець, застосувавши поняття "помилка" і "неточність", в Законі про вибори народних депутатів не визначив їх значення для цілей цього закону, так само, як і не визначив норм, якими б було визначено процедуру виправлення помилок і неточностей у поданих кандидатами документах. У зв'язку з цим, принагідно порівняти чинну редакцію частини третьої статті 60 цього закону (в редакції закону № 709-VII від 21.11.2013 року) з редакцією, яка діяла до 01.02.2014 року. У цій редакції частина третя цієї статті містила також і друге речення такого змісту: "Зазначені помилки і неточності повинні бути

[1] Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2005.– № 35–36, № 37. – Ст. 446.

виправлені кандидатом у дводенний строк з дня подання зазначених документів". Виключивши це речення з частини третьої статті 60 Закону України № 4061-VI " Про вибори народних депутатів України", законодавець таким чином виключив підстави для можливого тлумачення її норми в такий спосіб, що тільки в разі виправлення кандидатом у депутати помилки або неточностей в документах в дводенний строк з дня їх подачі такі помилки (неточності) не можуть бути підставою для відмови в реєстрації кандидата у депутати. Вважаємо, що таким чином законодавець посилив юридичну гарантію конституційного права громадянина бути обраним до законодавчого органу.

Ще однією гарантією цього права, з огляду на встановлену пунктом 2 частини першої статті 60 закону про вибори народних депутатів підставу для відмови в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, є і встановлене частиною третьою статті 54 та частиною четвертою статті 55 цього закону правило, згідно з яким Центральна виборча комісія видає особі, яка подала документи довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи. Видавши особі довідку про прийняття від неї документів, в тому числі заяви та автобіографії, ЦВК таким чином створює ситуацію, за якої в цієї особи (з урахуванням того, що ЦВК є тим органом, до повноважень якого входить реєстрація кандидатів у депутати) виникла впевненість у своєму правовому становищі, а саме: встановлена пунктом 2 частини першої статті 60 Закону № 4061-VI підстава для відмови в реєстрації його кандидатом у депутати виключена. Виникненню впевненості в особи, в якої ЦВК прийняла документи для реєстрації кандидатом у депутати, в тому, що їй не може бути відмовлено в реєстрації із цієї підстави, сприяє і наявність у Законі № 4061-VI наведеної вище норми щодо значення помилок (неточностей) в документах для реєстрації кандидата та відсутності процедури їх виправлення. З урахуванням зазначеного, подальша відмова ЦВК в реєстрації особи кандидатом у депутати з підстав відсутності документів не відповідає принципу правової визначеності.

Формально складова принципу правової визначеності як базового елемента загальної системи правових принципів демократичної держави розкрита в частині другій статті 19 Конституції України, якою встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та зако-нами України. З цього принципу випливає вимога, щоб юридичні рішення, зо-крема органів державної влади, їх посадових осіб, приймались відповідно до пра-вових норм, тобто сутність цього принципу полягає в забезпеченні максимальної передбачуваності правових дій органів влади та їх посадових осіб. Застосовуючи принцип правової визначеності, Європейський суд з прав людини в рішенні від 23 вересня 1998 року у справі "Стіл та інші проти Сполученого Королівства" наголошує, що **Конвенція з прав людини вимагає, щоб усе право, чи то писане, чи неписане, було достатньо чітким, щоб дозволити громадянинові, якщо виникне потреба з належною порадою, передбачити певною мірою за певних обставин наслідки, які може спричинити певна дія.**

Принцип правової визначеності є невід'ємною, органічною складовою принципу верховенства права. Про це в низці своїх рішень зазначає як Європейський Суд з прав людини (наприклад, у рішенні від 06.11.2008р. у справі "Єлоєв проти України"), так і Конституційний Суд України. Так, в Рішенні від 29 червня 2010 року у справі за конституційним зверненням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" **Конституційний Суд України зазначив, що одним із елементів верховенства**

права є принцип правової визначеності, в якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки.

У Рішенні від 22 вересня 2005 року в справі про постійне користування земельними ділянками Конституційний Суд України вказав, що із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування в правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі.

За таких обставин правові позиції Вищого адміністративного суду України, апеляційних і окружних адміністративних судів при розгляді виборчих спорів повинні відповідати нормам статті 8, частини другої статті 19, частини першої статті 38 Конституції України, статті 3 Протоколу № 1 Конвенції, статті 17 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", частинам другій, третій ст. 2, статті 8 КАС України. Недотримання адміністративними судами України цих норм при здійсненні адміністративного судочинства призводить до порушення виборчих прав громадян.

Отримано 03.10.2014